

תאריך עדכון: ספטמבר 2022

שם הקורס – רפואת מין ומגדר

81331

רכזת הקורס: ד"ר רולה פרח

שם הקורס באנגלית:

Sex and Gender Medicine

Feministic Medicine

א. מטרת הקורס ותוצרי למידה :

רקע:

רפואת מין ומגדר הינה תחום חדש יחסית, היא נועדה לפתח כלים לאבחון וטיפול מיטבי מתוך הבנה שתפקוד כלל מערכות הגוף מושפע ממינו ומגדרו של האדם.

חשוב להטמיע חשיבה רגישה למין ומגדר במערכת הבריאות ולהתאים את האבחון והטיפול להבדלים ולצרכים השונים בין גברים, נשים וקבוצות מגדריות נוספות כך שתתרום לשיפור השירות ולרפואה טובה יותר לכלל האוכלוסייה: ילדות וילדים נשים גברים, להט"בים ואוכלוסיות ממיקומים חברתיים, אתניים שונים אשר מושפעות באופן שונה מגורמים חברתיים תרבותיים ופוליטיים

הגדרות:

מין- מאפיינים ביולוגיים ופיזיולוגיים השונים של נקבות, זכרים ואנשים Intersex (כרומוזמים, הורמונים ואיברי רבייה).

זהות מגדרית-החוויה המורגשת הפנימית והאישית עשויה או יכולה לא להתאים לפיזיולוגיה של האדם או למין המיועד לו בלידה

מגדר משפיע על חוויות האנשים והגישה שלהם לבריאות, האופן שבו שירותי הבריאות מאורגנים ומסופקים יכול להגביל או לאפשר את הגישה של האדם למידע, תמיכה ושירותים בתחום הבריאות ואת התוצאה למפגשים אלו.

מטרות :

- **הדגשת קלינית חברתית** לנושאי לימוד רפואה מודעת מין ומגדר
  - **שילוב** בתוך תוכנית הלימודים.
  - ללמד את הסטודנטים/יות כיצד לאמץ "**עדשה מגדרית**" ביקורתית ולהיות מסוגלת/ת לזהות ולהתגבר על הטיית מגדריות, פערים ואי שיווין
  - ללמד את הסטודנטים/יות כיצד לפתח רגישות למורכבות של מין ומגדר ולקשר/ים ביניהם
  - ללמד את הסטודנטים/יות לחבר בין ההקשרים החברתיים, הסוגיות החברתיות המתקיימות סביב מין ומגדר (יחסי כוח, אפליה, אלימות, דיכוי, סמכות), לבין תחלואה, מחלות ומצבי חולי שונים.
  - הערכת **הכשירות** של הסטודנט/ית
  - מניעת אפליה וסקסיזם
  - זיהוי אלימות – כל סוגי האלימות
  - הטבה עם המטופלים/ות וצרכיהם/ן השונים
  - קריאה ביקורתית של מחקרים רפואיים
  - יצירת מחקרים טובים ועמוקים יותר
  - חינוך רופאים/ות מודעים/ות לרפואה מגדרית ולעוולות חברתיות בהקשר של מין ומגדר
  - והכל במטרה לשפר את שירותי הבריאות והטיפול
- לשם השגת מטרות אלו ישנה חשיבות רבה לשילוב היבטי מין ומגדר בתוכנית הלימוד בפקולטה לרפואה ובמקצועות הבריאות בכלל

אסטרטגיות:

- שילוב בקוריקולום
- הרצאות פרונטליות
- עבודה בקבוצות
- חשיפה לאתרים ברשת בעולם ללימודי מגדר
- סדנאות לבניית סגל והכשרת מורים
- ספרות מתאימה

ב. תוכן הקורס:

מהלך השיעורים:

הקורס הינו אורכי, לאורך שנות הלימוד הפר הקליניות והקליניות. בשנה הראשונה הקורס יהיה מורכב משבעה מפגשים. הקורס יכלול שיעורים שמורכבים מהוראה פרונטלית עם מרצים שונים, עבודה בקבוצות קטנות, דיון מקרים עם מטופל/ת מדומה, חשיפה לאתרים של רפואה מודעת מין ומגדר, ואתרים שעוסקים בבריאות האישה בעולם.

הסטודנטים יחולקו ל7 קבוצות תרגול. משך כל מפגש 90 דקות

חלק ראשון של המפגש 45 דקות הרצאה בפורום הכיתתי
חלק שני של המפגש 45 דקות תרגול בקבוצות קטנות

לימודים בשנה הראשונה

שיעור מספר 1

מבוא לרפואה מגדרית

רפואת מין ומגדר הינה תחום חדש יחסית. היא נועדה לפתח כלים לאבחון וטיפול מיטבי מתוך הבנה שתפקוד כלל מערכות הגוף מושפע ממינו ומגדרו של האדם חשוב להטמיע חשיבה רגישה למין ומגדר במערכת הבריאות ולהתאים את האבחון והטיפול להבדלים ולצרכים השונים בין גברים, נשים וקבוצות מגדריות נוספות כך שתתרום לשיפור השירות ולרפואה טובה יותר לכלל האוכלוסייה: ילדות וילדים נשים גברים, להט"בים ואוכלוסיות ממיקומים חברתיים, אתניים שונים אשר מושפעות באופן שונה מגורמים חברתיים תרבותיים ופוליטיים מרצה

מרצה: פרופסור מרק גלזרמן

הרצאה בלבד

שיעור מספר 2.

רפואה מגדרית מה נעשה בארץ ובעולם, הצגת התוכנית לרפואה מגדרית ורפואה פמיניסטית בפקולטה לרפואה ע"ש עזריאלי בר-אילן דר פרח חמיסה רולה

הרצאה

שיעור מספר 3

הבדלים בין מין ומגדר היבטים חברתיים, פסיכולוגיים

מין-מאפיינים ביולוגיים ופיזיולוגיים השונים של נקבות, זכרים ואנשים Intersex. (כרומוזומים, הורמונים ואיברי רבייה) זהות מגדרית-החוויה המורגשת הפנימית והאישית עשויה או לא יכולה להתאים לפיזיולוגיה של האדם או למין המיועד לו בלידה

**מרצה - דר לימור מעודד דנון
(נלמד בקורס סוציולוגיה רפואית)**

שיעור מספר 4

התפתחות החשיבה הפמיניסטית במאה ה-20 וה-21, זרמים פמיניסטיים עיקריים

הגדרת פמיניזם,

דר לימור מעודד דנון

עקרונות הפמיניזם

עם התפתחות החשיבה הפמיניסטית והזרמים הפמיניסטיים הל שיפור ביחס של הרפואה לנשים כמו היחס אל הגוף, הגישה למטופלת או למטופל. נשים שונות מגברים לא רק מכיוון שהפיזיולוגיה שלהן שונה, הן שונות גם מכיוון שהחיים שלהן שונים.

טיפול רפואי פמיניסטי יתאים עצמו לא רק לפיזיולוגיה הייחודית שלהן אלא גם לצרכים ולבעיות שהחיים כאישה מעוררים.

הרפואה הפמיניסטית, בניגוד לרפואת מגדר, קוראת לרפואה להרחיב את ההסתכלות גם מעבר לביולוגיה.

המטרות בלימודי עקרונות הפמיניזם הינם הגדלת מספר הנשים בתפקידי מנהיגות וקבלת החלטות, מקומות עבודה בטוחים שמכילים מגוון של רופאים-מורים ומטופלים מכל המגדרים, גזעים, נטיות מיניות ומעמדים חברתיים מרגישים שהם מוכרים נשמעים ותומכים בניית גשרים בין האקדמיה הרפואית לאוכלוסיות שהם אמורים לשרת שיפור ביחס של הרפואה לנשים-ללא שיפוטיים.

(נלמד בקורס סוציולוגיה רפואית)

שיעור מספר 5

מיומנות קליניות ומיומנויות תקשורת פמיניסטיות .

באופן כללי, תקשורת מיטיבה הינה קריטית עבור סטודנטים/יות לרפואה במפגש עם מטופלים . יכולות תקשורת נאותות מקדמות תקשורת רופא/ה-מטופל/ת ופיתוח איש מקצוע ראוי

למערכת היחסים עם המטופל/ת. בתי ספר לרפואה מתחילים להכיר בחשיבותן של מיומנויות אלו ולשלבם בתוכניות הלימוד שלהם

למידה מעשית של גישה למטופלות ולמטופלים מתוך ראיית עולם מודעת מין ומגדר . נלמד טכניקות לקבלת אנמנזה רגישה תרבותית ומודעת מגדר , יצירת אווירה בטוחה בעת בדיקה גופנית מבלי להתפשר על איכות הבדיקה , ועיצוב סביבת העבודה הקלינית באופן מודע מגדר ורגיש תרבותית

דר ליאור ברוך מייסדת לבריאותה רפואה פמיניסטית

הרצאה וסדנא

שיעור מספר 6

מחקר ברפואת פמיניסטית מגדרית

מה שקלינאים/ות יודעים על אבחנה וטיפול ומניעת מחלות מקורו במחקרים בעיקר על תאי זכר, עכברים זכרים וגברים.

מבחינה היסטורית מסיבות מרובות, כולל הבטיחות כביכול של נשים וצאצאיהן, נשים בגיל הפריור לא נכללו בניסויים קליניים, כתוצאה מכך מחקר רפואי וטיפולים התמקדו בפיזיולוגיה הגברית .

ההנחה הייתה שתאים זכרים ונקביים בחיות היו זהים ביולוגית

בנוסף מחקרים פרה-קליניים ומחקרים על פיתוח תרופות השתמשו בעיקר במודלים ותאי עובר זכריים

יותר מ-70% מהמחקרים באשר למחלות ולתרופות נעשים על גברים ולא על נשים, כולל מחקרי מעבדה בבעלי חיים.

בעבר ועד היום מרבית המחלות נחקרו על גברים ובתוצאות השתמשו גם לגבי נשים. מנגד קיים מצבים בהם בוצעו מחקרים על נשים ומהם הקישו לגבי גברים כמו באוסטאופורוזיס,

בשנת 1993 ה-NIH חייב הכללת נשים בניסויים קליניים שממונים על ידו, חוקרים רבים לא עשו זאת בנוסף בהרבה מחקרים שנכללו נשים לא נותחו התוצאות לפי מין.

ב-2001 דוח משרד הבריאות הממשלתי של ארצות הברית מצא כי 8 מתוך 10 תרופות המרשם הורדו מהמדף בין השנים 1997-2000 כי הציגו יותר סיכונים בריאותיים לנשים מאשר גברים.

חשיבות רבה להצלחת הטיפול הינה הידיעה של קלינאים וחוקרים למחלות בהן הם מטפלים ולומדים שקיימים הבדלים בין נשים וגברים באפידמיולוגיה/פתופיזיולוגיה/ביטויים קליניים/פסיכולוגיים ועוד ..

בסוף 2020 הנציבות האירופית הודיעה שמקבלי מענקי המחקר שלה יצטרכו לשלב ניתוחים של מין ומגדר בתכנון המחקר שלהם, העיתון הרפואי נייצ'ר - Nature

כתב שזה צעד משמעותי ודחקה במממנים אחרים ללכת בעקבותיה, יחד עם זאת הם אמרו שגם לבעלי אתרים יש תפקיד בעידוד דיווחי מין ומגדר

במפגשים עם הסטודנטים נרצה להבהיר את התמונה הנ"ל ולהעמיק בנושא, בנוסף הנושא הזה חשוב מאוד להכוונתם למחקר מודע מין ומגדר בנושאים שונים.

מפגש של ארבע שעות –

המפגש יהיה בנוי מ - **הרצאה** בנושא מחקר מודע מין ומגדר

ייצוג נשים חוקרות בכירות בניסויים קליניים

סדנא

ד"ר מיכל סלע (רופאה, פעילה חברתית, עוסקת בפיתוח מנהיגות, נשיאת נוגה פם שמטרתה להוביל קהילה של חוקרים, יזמים, חוקרים אקדמיים ומובילי דעה המקדמים הטמעת מין ומגדר במחקר

מהלך השיעורים:

הקורס הינו אורכי , לאורך שנות הלימוד הפר הקליניות והקליניות.
בשנה הראשונה הקורס יהיה מורכב מששה מפגשים .
הקורס יכול שיעורים שמורכבים מהוראה פרונטלית עם מרצים שונים , עבודה בקבוצות
קטנות, דיון מקרים עם מטופל/ת מדומה , חשיפה לאתרים של רפואה מודעת מין ומגדר
, ואתרים שעוסקים בבריאות האישה בעולם , סדנאות .

ג. דרישות קדם:

אין

ד. חובות / דרישות / מטלות:

בקורס זה יש חובת נוכחות -80% , שתיבדק מדי שיעור.
תלמיד/ה שיעדר/תיעדר מעל 20% מהקורס ללא סיבה מוצדקת לא יורשה /תורשה לגשת
לבחינה המסכמת או להגיש עבודה, ולא יקבל/תקבל ציון בקורס.

ה. תוצרי למידה

בסימו של קורס זה, סטודנטים/ות יהיו/תהיינה מסוגלים/ות

1. להכיר מושגי יסוד בתחום של פמיניזם רפואה מודעת מין ומגדר ונושאים מגדריים שונים

2. ידעו/תדענה לזהות את ההקשרים החברתיים, התרבותיים והמערכתיים-ממסדיים בנושא

בריאות נשים

3. יטמיעו חשיבה מגדרית בהמשך לימודיהם הקליניים ויסתכלו עם עדשה מגדרית

ו. הערכת כשירות הסטודנט:

בשנה הראשונה

הסטודנט/ית יגיש/תגיש רפלקציה של התייחסות מותאמת מגדר למקרים שנלמד , מה למד/ה
מהמקרה .

הסטודנטים/ות יבחנו/תבחנה במבחן מסכם בסוף השנה על החומר הנלמד .

הציון יהיה מורכב מ:

ציון המבחן – 60%

רפלקציה -----40%

ביבליוגרפיה :

1. Principles of Gender -Specific Medicine
Gender in the Genomic Era
Third Edition
Edited by
Marianne J.Legato
2017

2. הרפואה המגדרית
לקראת המובן מאליו
פרופסור מרק גלזרמן

2014

3. ספרות נוספת ומאמרים רלוונטיים יוצגו בקורס

Sex and Gender Women's Health Collaborative <http://www.sgwhc.org>,
accessed on 2 February 2022

<http://gendermeddb.charite.de>,

מדריכים/ות

ד"ר דועאא בכריה

ד"ר אחלאס דקה סעד אלדין

ד"ר נועה ברילי

ד"ר ריטה משוב

ד"ר חנין חביב

ד"ר רביע בחוס

ד"ר רולה פרח